

## Anti-Pestprotocol

### Doelgroep St. Jozef

Vso St. Jozef heeft op al haar IZEO-locaties te maken met kort verblijvende leerlingen die afhankelijk zijn van (residentiële) behandeling. Het betreft een groep zeer kwetsbare jongeren met uiteenlopende psychiatrische, gedrags- en systeemproblematiek, vaak in combinatie met een lichtverstandelijke beperking en sociaal-emotionele ontwikkelingsachterstanden. Hierdoor kunnen ze in risicovolle situaties terechtkomen en zijn ze vatbaar voor verkeerde invloeden vanuit hun netwerk. De complexe problematiek van deze jongeren maakt een integraal aanbod van onderwijs en zorg noodzakelijk, waarbij inhoud en tijd op elkaar worden afgestemd en veel structuur, kaders, kleinschaligheid en nabijheid wordt geboden.

Het moment van schoolverlaten wordt bepaald door het moment van beëindigen van de behandeling, waardoor leerlingen vaak maar enkele maanden op onze school aanwezig zijn en op willekeurige momenten in hun schoolloopbaan in of uit het onderwijs. Vanwege het korte verblijf van leerlingen op onze school fungeren wij meestal als "tussenstation".

Daardoor komt het niet vaak voor dat een leerling zijn of haar voortgezet onderwijs curriculum hier afrondt. Ook branchegerichte cursussen kunnen om deze reden vaak niet worden afgerond met een certificaat. We stemmen ons aanbod af samen met de school van herkomst, zodat de leerling een doorlopende leerlijn kan worden geboden. Geregeld zien wij echter dat door omstandigheden de leerling al langere tijd geen onderwijs heeft gevolgd voor plaatsing of niet meer terug kan naar de school van herkomst. In dat geval stellen we een nieuw ontwikkelingsperspectief op, gebaseerd op (didactische) testresultaten en functioneren tijdens de eerste vier weken na plaatsing in IZEO.

### Vooraf

Het is van wezenlijk belang dat een kind kan opgroeien in een veilige omgeving. Dit is een taak van de hele maatschappij. Een leerling, die een groot deel van zijn dag op school doorbrengt, moet er op kunnen vertrouwen dat die school er alles aan doet om ervoor te zorgen dat hij zich veilig voelt. Het bieden van een veilige omgeving is een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van de missie van de school: uitdagend en betekenisvol onderwijs bieden dat leidt tot het ontwikkelen en zich eigen maken van kennis, vaardigheden, persoonlijke kwaliteiten, waarden en normen.

### Achtergrondinformatie

#### Wat verstaan wij onder (zowel online als offline) pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend. Pesten gebeurt opzettelijk, is bedoeld om schade toe te brengen en gebeurt systematisch. Pesten is niet hetzelfde als plagen. We spreken over plagen wanneer het om een spel/grapje gaat dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. De grens tussen deze twee is niet altijd duidelijk. Grapjes die altijd ten koste gaan van dezelfde leerling kunnen gaan van plagen naar pesten. Wat voor de één een grapje is, kan voor de ander als vervelend of kwetsend worden ervaren.

#### Hoe wordt er (online) gepest?

- *Met woorden:* vernederen, belachelijk maken schelden, dreigen, met bijnamen aanspreken, gemene briefjes, mailtjes.
- *Lichamelijk:* trekken aan kleding, duwen en sjoeren, schoppen en slaan, krabben en aan haren trekken, wapens gebruiken.
- *Achtervolgen:* opjagen en achterna lopen, in de val laten lopen, klem zetten of rijden opsluiten.

- *Uitsluiting*: doodzwijgen en negeren, uitsluiten van feestjes, bij groepsopdrachten.
- *Stelen en vernielen*: afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, kliederen op boeken, banden lek prikken, fiets beschadigen.
- *Afpersing*: dwingen om geld of spullen af te geven, het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.
- *Digitaal*: alle vormen via sociale media.

Daarnaast kan sprake zijn van psychisch geweld, zoals uitschelden, bedreigen, beledigen en/of uitlachen. Daarnaast is er nog het “nieuwe pesten”!

Wat wordt verstaan onder het ‘nieuwe pesten’?

Het internet biedt veel mogelijkheden om te pesten, o.a.:

- er worden opzettelijk virussen naar elkaar gestuurd;
- homepages en mailadressen worden gekraakt;
- leerlingen sturen anonieme dreigberichten via bijv. What’sApp/sms/Facebook (hatemail);
- ze zetten foto’s van elkaar online met vervelende teksten (phishing/sexting);
- ze schelden elkaar via Sociale Media uit (Facebook/TikTok etc.);
- leerlingen bestellen online producten voor iemand anders.

Overal op forums, prikborden en gastenboeken (bijvoorbeeld Gossip, Secret, Whisper) kan men vrij anoniem berichten plaatsen. Pesten via het internet is vaak harder en gemener dan bijvoorbeeld op het schoolplein of in de gangen. De pester kan anoniem blijven.

Het ‘nieuwe pesten’ vindt voornamelijk plaats buiten schooltijden, maar kan wel het pedagogische klimaat in de klas en dus ook de lessen beïnvloeden. Tenslotte kan pesten ook zijn dat een leerling overal wordt buitengesloten, nooit uitgenodigd wordt en nooit ergens aan mee mag doen. Pesten gebeurt overal: op straat, thuis, maar het meest op school.

Daarnaast blijkt dat pesten leeftijd- en seksegebonden is. Er is veel verschil tussen jongens en meisjes als zij pesten of gepest worden. Het blijkt dat jongens vaker slachtoffer of de dader zijn van pesten dan meisjes. Tijdens het pesten krijgen jongens vooral te maken direct fysiek en verbaal pesten. Meisjes daarentegen krijgen tijdens het pesten vooral te maken met sociale, relationele en indirecte vormen van pesten zoals uitsluiting en roddelen. Uit onderzoek blijkt dat jongens een grotere kans hebben om slachtoffer te worden van pesten (Boer e.a., 2022).

### **Signalen die wijzen op pestgedrag**

Pesten kent dus veel verschijningsvormen. Als pesten op school optreedt, moeten docenten dat, in samenwerking met ouders, kunnen signaleren. Sommige gepeste leerlingen vertellen dit aan niemand. Des te belangrijker is het om oog te hebben voor de volgende signalen, die kunnen wijzen op pestgedrag:

- altijd een bijnaam gebruiken, nooit bij de eigen naam noemen;
- zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot;
- een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven;
- briefjes doorgeven, die een negatieve lading bevatten voor een ander;
- beledigen, uitschelden, uitlachen;
- negatieve opmerkingen maken over kleding;
- isoleren, negeren;
- buiten school opwachten, jennen, slaan of schoppen;
- op weg naar huis achterna rijden;
- naar het huis van de gepeste leerling gaan;
- bezittingen afpakken, besmeuren, vernielen of verstoppen;
- schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer;
- afpersen: dagelijks snoep of geld laten meenemen;

- treiteren totdat het slachtoffer huilt.

Pesten is een groepsverschijnsel. Dat wil zeggen dat er in een klas krachten werkzaam kunnen zijn die het pesten bevorderen. Met name wanneer er in de klas aanhoudend ruzies, spanningen, bedreigingen en conflicten zijn of wanneer de klas steeds onder druk staat, dan heeft de groep de neiging een zondebok te zoeken.

Signalen waaraan je kunt merken dat een leerling gepest wordt:

- de leerling gaat niet graag meer naar school;
- de schoolresultaten worden slechter;
- de leerling neemt nooit vrienden mee naar huis;
- de leerling raakt regelmatig dingen kwijt of vertelt dat zijn/haar spullen zijn vernield;
- de leerling heeft steeds vaker blauwe plekken en schrammen;
- de leerling klaagt meer dan normaal over hoofdpijn of buikpijn;
- de leerling slaapt slecht en/of heeft nachtmerries;
- er komt nooit een uitnodiging voor de leerling;
- de leerling durft steeds minder, wordt steeds banger voor andere jongeren.

Als bovenstaande signalen op school opgemerkt worden, is het van belang om actie te ondernemen door de docent in samenwerking met CvB.

#### Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin (online) pestgedrag wordt gesignaleerd?

Het onderwijzend/begeleidend personeel van St. Jozef heeft oog voor de verschillende posities van de leerlingen in de klas. Als pestgedrag tussen leerlingen wordt gesignaleerd, wordt dit serieus genomen door de docenten. Zij zullen het gedrag tussen de betreffende personen nauwlettend in de gaten houden en actie ondernemen. De docent biedt altijd begeleiding aan zowel de gepeste leerling als de pester. Hierbij worden positieve interacties en het vergroten van het zelfvertrouwen, in een open en betrokken klimaat, nagestreefd.

#### Begeleiding van de gepeste leerling kan er als volgt uitzien:

- medeleven tonen aan, luisteren naar en vragen aan de leerling: hoe en door wie wordt er gepest?
- nagaan hoe de leerling zelf reageert: wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pestgedrag?
- de leerling in laten zien op welke manieren hij/zij kan reageren op pestgedrag. Huilen of heel boos worden is vaak een reactie die een pester wil uitlokken;
- zoeken en oefenen van een alternatieve reactie op pestgedrag, bijvoorbeeld: aansluiten bij een groepje in plaats van afzonderen;
- de leerling in laten zien wat de reden is van pestgedrag (waarom een leerling pest);
- samen oplossingen uitwerken (eerst nagaan welke oplossing de leerling zelf wil);
- sterke kanten van de leerling benadrukken;
- belonen (schouderklopje, compliment) als de leerling zich anders/beter opstelt;
- inschakelen van hulp voor de leerling, zoals trainingen en cursussen waarin wordt geleerd om te gaan met lastige situaties en hoe beter door te krijgen wat zich in bepaalde situaties afspeelt;
- bij interpretatieproblemen (bijvoorbeeld als gevolg van autisme) nadrukkelijk uitleggen wat anderen bedoelen.

#### Begeleiding van de pester kan er als volgt uitzien:

- inleven in de leerling, al pratende zoeken naar de reden van het pestgedrag (bijvoorbeeld: baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen);
- laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste;
- excuses aan laten bieden;

- in laten zien welke sterke/leuke kanten de gepeste heeft;
- pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel. Pestgedrag wordt gestraft, zich aan de regel houden wordt beloond (schouderklopje, compliment);
- de leerling leren niet meteen kwaad te reageren, maar leren zich te beheersen middels de 'stop-eerst nadenken-houding', tot 10 tellen of een alternatieve gedraging;
- inschakelen van hulp, zoals sociale vaardigheidstrainingen;
- bij interpretatieproblemen (bijvoorbeeld als gevolg van autisme) nadrukkelijk uitleggen wat anderen bedoelen.

De problemen van pesten proberen we dus eerst binnen de groep op te lossen, door het bespreekbaar te maken. De betreffende ouders (zowel van de gepeste leerling als de pester) worden op de hoogte gesteld van het pestprobleem. Met hen zal, indien nodig, overleg gevoerd worden. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, het geven van suggesties en het ondersteunen van de aanpak van de school. Het is niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun zoon/dochter op te lossen. Wel wordt er samengewerkt om tegen pestgedrag op te treden.

Bij herhaaldelijk pestgedrag tussen dezelfde leerlingen, wordt de Commissie van Begeleiding (CvB) van St. Jozef in kennis gesteld en om advies gevraagd. Alle hulpvragen omtrent pestgedrag worden hier besproken en geregistreerd. Daarnaast wordt dan besloten of een deskundige de docent gaat ondersteunen.

#### **Op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag** Preventieve aanpak

Pestproblemen proberen we te voorkomen, los van het feit of pestgedrag op school wel of niet aan de orde is. In onze school heerst een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar. Ruzies worden niet met geweld opgelost, maar worden uitgesproken. Agressief gedrag wordt niet geaccepteerd. Er is voldoende toezicht aanwezig in het gebouw, buiten tijdens de pauze, voor- en na schooltijd. Tevens worden verschillen tussen personen aanvaard. Door deze preventieve aanpak hopen we dat er binnen de school minder gepest wordt.

Binnen St. Jozef worden L(eren) L(oopbaan) B(urgerschap) lessen aangeboden, waarin de aandacht gevestigd wordt op het welzijn en welbevinden van de leerlingen. Tevens is er aandacht voor pesten en social media middels de aangeboden thema's.

| Pedagogisch klimaat                                                                                                                                                                                                          | Passende zorgarrangementen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Didactische arrangementen                                                                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Veiligheid door de structuur van de organisatie</b>                                                                                                                                                                       | <b>Geborgenheid door de deskundigheid/benadering</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <b>Passend onderwijsaanbod</b>                                                                                                                                                                          |
| <u>Structuur persoon:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Mentor</li> <li>• Groepsleiding</li> <li>• Consequent naleven regels/afspraken</li> <li>• Vast CvB-lid</li> <li>• Werkmeesters/dagbehandelaren</li> </ul> | <u>Benadering leerling volgens:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• uitgangspunt: krachten en mogelijkheden van de leerling</li> <li>• maatwerk leveren in de ondersteuningsbehoefte middels best-practice aanpak, passend onderwijsaanbod in combinatie met de best passende onderwijstijd (IOP).</li> <li>• preventieve en de-escalerende communicatie middels nieuwe autoriteit geweldloos verzet</li> <li>• - benadering volgens de 12 bouwstenen</li> </ul> | <u>Arrangement:</u> <p>Iedere leerling wordt gekoppeld aan een arrangement.</p>                                                                                                                         |
| <u>Structuur ruimte:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Toezicht</li> <li>• Vast lokaal</li> <li>• Comfortruimte/ snoezelruimte</li> <li>• Vaste plek, geen opberg-ruimte</li> </ul>                               | <u>Scholing docenten o.a.:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• kinder- en jeugdpsychiatrie (Wervelkind)</li> <li>• nieuwe autoriteit geweldloos verzet</li> <li>• Diferenci (human dynamics)</li> <li>• traumasensitief lesgeven</li> <li>• 12 bouwstenen (jong leren en werken)</li> <li>• E-wise</li> </ul>                                                                                                                                                    | <u>Individuele didactische handelingsplannen:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Iedere leerling binnen IZEO heeft een individueel didactisch handelingsplan.</li> </ul>                      |
| <u>Structuur in tijd:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Vast rooster</li> <li>• Geen lesuitval</li> </ul>                                                                                                         | <u>Coaching on the job:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Alle docenten worden begeleid</li> <li>• Aantal docenten hebben coachingsopleiding gevolgd en begeleiden hun eigen collega</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                | <u>Onderwijsaanbod afgestemd op het OPP van de individuele leerling:</u> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Uitstroomprofiel</li> <li>• Uitstroomniveau</li> <li>• Uitstroombestemming</li> </ul> |

### **Welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?**

Zoals eerder beschreven heerst in onze school een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar. Een effectieve methode om pesten te stoppen of binnen de perken te houden, is het afspreken van regels voor de leerlingen of nog beter samen met de leerlingen. Door regels en afspraken zichtbaar te maken, kunnen leerlingen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken

Regels die in alle groepen gelden, zijn onder andere:

- het inschakelen van de hulp van de docent, naar aanleiding van pestgedrag of ruzies (als je de sfeer niet prettig of gevaarlijk vindt), wordt niet opgevat als klikken;
- een medeleerling heeft ook de verantwoordelijkheid om het pestprobleem (van anderen) bij de docent aan te kaarten. Alle leerlingen zijn namelijk verantwoordelijk voor een goede sfeer in de klas;
- probeer eerst samen te praten. Vraag anders hulp aan het onderwijzend/begeleidend personeel;
- word je gepest, praat er op school en thuis over. Houd het niet geheim;
- luister naar elkaar;
- nieuwe leerlingen willen we goed ontvangen en opvangen. Zij zijn ook welkom op onze school.

Wat doen we niet:

- iets bij een andere leerling doen wat je zelf ook niet prettig zou vinden;
- aan een andere leerling komen als de ander dat niet wil;
- geen verbale agressie;
- geen fysieke agressie;
- anderen buitensluiten;
- aan spullen van een ander zitten, dingen afpakken;
- iemand op het uiterlijk beoordelen, uitlachen.

Wat doen we wel:

- je behandelt de ander net zoals jij zelf behandeld wilt worden;
- je communiceert op een respectvolle manier met elkaar;
- je blijft van elkaar af; problemen worden opgelost door met elkaar in gesprek te gaan;
- openstaan voor de eigenheid van de ander;
- op je eigen spullen letten en daar zorg voor dragen;
- de eigenheid van de ander respecteren en waarderen.

### **Welke maatregelen worden genomen, indien deze gedragsregels niet worden opgevolgd?**

Leerlingen worden regelmatig gewezen op de gedragsregels die binnen de school en groep gelden. Bij herhaling van regelovertredend (pest)gedrag tussen dezelfde leerlingen volgen sancties.

Consequenties van herhaaldelijk pestgedrag kunnen zijn:

- één of meerdere pauzes binnen blijven;
- een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en de rol van de pester in het pestprobleem;
- door gesprek: bewustwording van wat de pester met de gepeste leerling doet;
- afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. Naleven van deze afspraken en evalueren;
- een gesprek met de ouders/verzorgers, als voorgaande acties op niets uitlopen;
- bij aanhoudend pestgedrag, wordt via de Commissie van Begeleiding van de school hulp ingeschakeld, denk hierbij aan de leerlingbegeleider;

- bij aanhoudend pestgedrag kan worden bekeken of de gepeste en de pester (tijdelijk) van elkaar worden gescheiden, door hem/haar in een andere groep te plaatsen;
- uitspreken van een in- of externe time-out;
- in extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.

In alle gevallen wordt een melding gemaakt in het leerlingvolgsysteem en wordt de anti-pestcoördinator en ouders op de hoogte gesteld. Zo is er een overzicht van het gedrag van de betrokkenen op papier aanwezig en is het duidelijker wanneer een patroon zichtbaar wordt. Het protocol zal gevolgd worden om het monitoren eenvoudiger te maken.

Onze anti-pestcoördinatoren zijn Aline Gelders ([aline.gelders@alterius.nl](mailto:aline.gelders@alterius.nl)), Eveline van Loo ([eveline.vanloo@alterius.nl](mailto:eveline.vanloo@alterius.nl)) en Karen Orbons ([karen.orbons@alterius.nl](mailto:karen.orbons@alterius.nl)).